

Jordi Pujol, president de paper

El president Jordi Pujol és el mandatari català que més ha escrit i sobre el qual més s'ha escrit de tota la història de Catalunya. Des que en el continuïum dels segles XII i XIII podem considerar que aquesta paraula designa alguna cosa més que una ombra en un mapa, que no hi ha comte, rei o president de la Generalitat antiga o contemporània a qui hagi ocupat tant explicar el seu projecte polític i la seva persona.

Entre llibres propis, conferències i discursos editats, pròlegs, antologies d'articles i textos, balanços polítics o de govern, des de *Fer poble, fer Catalunya* (1958) fins a l'actualitat, el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya aboca entorn al mig miler de referències i una cinquantena de biografies de la seva figura. A això cal sumar-hi tesis doctorals, articles acadèmics o periodístics, entrevistes audiovisuals, etcètera. Pasqual Maragall, un altre governant amb una llarga trajectòria i voluntat d'explicar-se, no arriba a la meitat d'entrades en ambdues categories.

El llibre-entrevista de Vicenç Villatoro *Entre el dolor i l'esperança* és el testament polític de Jordi Pujol i el colofó d'aquest llarg llistat. El president, és sabut, ha tingut sempre una enorme preocupació pel judici que els historiadors –no la Història– faran d'ell i del seu llegat polític. Tota la muntanya de producció autoreferencial té per objectiu evident fixar una narrativa sobre la pròpia trajectòria. I fer-ho sovint, per seguir amb l'exemple català, en una explicació pròxima al lector iniciada ja amb les quatre grans cròniques, de les quals només gràcies als estudis de Stefano M. Cingolani i altres investigadors podem destriar el gra de la palla, el fet veraç de la fabulació.

Hi ha, però, un altre element cabdal, menys percebut: de quina

JOAN ESCULIES

ESCRITOR I HISTORIADOR

manera el volum de tota aquesta producció condicionarà l'estudi de la seva història. L'any 1991 Enric Ucelay-Da Cal va escriure a *L'Avenç* "La fascinació d'Azaña: l'home de paper". Al l'article es preguntava d'on sorgia la fascinació d'aquells darrers anys per la figura del president de la Segona República. No pas dels seus dos anys i mig al capdavant del govern espanyol, amb resultat discutible. Tampoc del seu paper durant la Guerra Civil, en què va ser criticat per tothom i que va dur-lo a morir l'any 1940 amb una pobra reputació.

No, l'interès renovat –fins avui– en Azaña no venia de la descripció que n'havien fet els altres, sinó de la publicació dels quatre volums de les seves *Obras completas* a Mèxic a la segona meitat dels anys seixanta. Uns discursos i unes reflexions d'ell sobre la resta que van "esmicolar el personatge bastit pel record per crear, de manera immediata, una figura nova", molt útil per al liberalisme espanyol en la seva transició del franquisme a la monarquia. A partir del material que van posar a l'abast aquestes *Obras* va sorgir una

¿Segur que la valoració que la posteritat farà de Pujol anirà lligada al resultat judicial de l'assumpte de la deixa?

veritable producció azañista no pas per verificar el "covard" que van veure els seus contemporanis enmig de la contesa espanyola, sinó per promoure'n les idees.

La transcendència del volum que Pujol ofereix ara no rau, per tant, en allò que de seguida s'hi ha cercat –una veritat sobre uns fets que no es pot oferir ni en aquest format ni en aquest moment–, sinó en aquelles reflexions que gratinen la gran lasanya de paper pujolista. Aquestes explicacions, algunes a partir d'arguments vells, d'altres de noves a partir de la pròpia reelaboració del passat, condicionaran –més encara– l'anàlisi de la figura presidencial.

¿El seu nacionalisme ha dut els catalans per una mena de *sondeweg* –un camí particular com el que segons els autors deterministes hauria menat, en la història alemanya, al nacionalsocialisme–, que aquí hauria alienat una part de la població respecte a Espanya? ¿És possible desvincular una actitud moral o ètica del president d'una obra de govern executada des d'una voluntat manifesta de dotar-la d'un sentit "no només polític" sinó també "humanista", com sosté Pujol al llibre?

Hi ha la percepció assumida que la valoració que la posteritat farà del president anirà lligada indefectiblement al resultat judicial de l'assumpte de la deixa i a l'anàlisi del que va ocórrer. Segur? Pensem, encara que amb una altra categoria de valors, en Azaña. En uns anys el brogit de les trinxeres s'apaivagarà i els contemporanis amb memòria desapareixeran. Aleshores, feina tindran els historiadors per no quedar ofegats sota allò que tant els agrada –tones de paper a l'abast– i per escapolir-se d'una ploma que els serveix un pensament d'un cert gruix en un país més donat a la reiteració que a les noves teoritzacions.

El tòpic de la generació més preparada

LAURA GOST

ESCRITORA

Les persones nascudes a partir dels anys noranta hem hagut de conviure amb dos tòpics, fonamentalment. El primer ens va afectar d'adolescents, quan se'ns considerava una generació apàtica, passiva, obsessiada amb les noves tecnologies i amb una desídia només superada per la generació que vindria després. El segon es consolidava al cap de quatre o cinc anys d'haver entrat a l'edat adulta, just en el moment d'acabar la carrera o els màsters, i ens convidava a abandonar el prejudici anterior per abraçar-ne un de nou, tan fals com l'altre: la idea que som la generació més preparada de la història.

Sempre m'ha semblat entre gracios i inquietant que s'atorgui el mèrit d'aquesta catarsi tan ràpida –l'alumne indolent de l'institut que es converteix en un paradigma de formació intel·lectual en abandonar la facultat– a una circumstància tan abstracta i ambigua com el pas per la universitat. En la línia d'altres influències anglosaxones, ens estem assemblant cada vegada més als personatges de les pel·lícules americanes, que encara que es dediquen a l'ensinistrament de ximpanzés o les competicions d'engolir hamburgueses, tots parlen de l'època de la universitat –la universitat és una etapa vital en si mateixa– sense que els calgui concretar què van anar a fer-hi ni què hi estudiaven.

La recent notícia que només la meitat dels alumnes que desitgen ser mestres a Catalunya han aprovat les proves d'aptitud personal (PAP) m'ha fet reflexionar novament sobre alguns apriorismes que nodreixen el nostre sistema educatiu i, de retruc, la societat en què vivim. Al capdavant, les conclusions extretes de les PAP són ben preocupants, perquè constaten que una bona part de les persones que arriben a la universitat –no cal demonitzar els qui volen ser mestres, només, perquè segurament la proporció es mantindria en altres graus– no disposen dels mecanismes ni dels coneixements més bàsics que haurien d'haver estat interioritzats en cicles anteriors i, sobretot, fora de l'escola.

Els punts dèbils més descoratjadors que s'evidencien a les PAP es refereixen a la cultura general, a la comprensió lectora; a una mínima habilitat per a l'anàlisi de situacions complexes o problemàtiques; a la relació d'idees, conceptes i lectures i a la transversalitat de coneixements: en general, la mena de competències que no s'aprenen a l'aula. És evident que l'estatus social i intel·lectual de l'entorn pot influir en l'adquisició d'aquestes habilitats, però no és menys cert que, en la majoria dels casos –i més enllà de reflexionar sobre l'actual sistema educatiu, l'impacte de les noves tecnologies o la desigualtat d'oportunitats–, no podem obviar la responsabilitat individual, l'interès i les inquietuds de cadascú envers el món que l'envolta. Si no, potser serem la generació que més títols acumula, però sortirem de la universitat amb tantes mancances acumulades que, amb el temps, la universitat esdevindrà un concepte buit, etèri, que en cap cas significarà una formació global que ens ajudi a fer front a la vida adulta.

DE FIT A FIT

El truc de deixar-ho tot com era

JORDI DURÓ